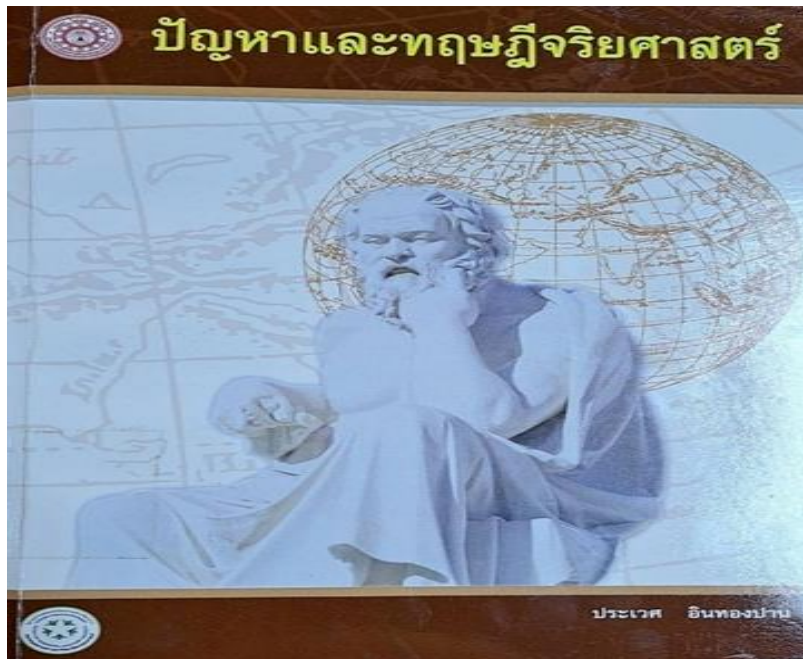

บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง “ปัญหาและทฤษฎีจริยศาสตร์”
เขียนโดย ประเวศ อินทองปาน

พระजाตुरงค์ ชูศรี

PhraJaturong Choosri

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: rong2553@yahoo.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 เมษายน 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 เมษายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

หนังสือเรื่อง “ปัญหาและทฤษฎีจริยศาสตร์” เขียนโดย รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2563 จำนวน 500 เล่ม 476 หน้า

2. สรุปสาระสำคัญ

หนังสือเรื่อง “ปัญหาและทฤษฎีจริยศาสตร์” หนังสือเล่มนี้มีจำนวน 14 บท บทที่ 1. บทนำจริยศาสตร์ บทที่ 2. จริยศาสตร์คุณธรรม บทที่ 3. จริยศาสตร์เชิงหน้าที่นิยม บทที่ 4. ประโยชน์นิยม บทที่

5. อัตนิยม บทที่ 6. สัมพัทธนิยม บทที่ 7. อัตถิภาวนิยม บทที่ 8. จริยศาสตร์ฮินดู บทที่ 9. จริยศาสตร์ในปรัชญาจารวาก บทที่ 10. จริยศาสตร์ในปรัชญาเซน บทที่ 11. พุทธจริยศาสตร์ บทที่ 12. เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมกับปัญหาการฆ่าตัวตาย บทที่ 13. จริยศาสตร์กับปัญหาสิทธิของสัตว์ บทที่ 14. เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีเอกสารอ้างอิง ดัชนี โดยมีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

บทที่ 1 บทนำจริยศาสตร์

จริยศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด สิ่งที่เราควรเว้น สิ่งที่เราควรทำ อะไรควรอะไรไม่ควร อะไรดี อะไรชั่ว จริยศาสตร์เป็นสาขาของปรัชญา จริยศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ จริยศาสตร์กับศีลธรรม จริยศาสตร์กับจริยธรรม จริยศาสตร์กับศาสนา จริยศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ จริยศาสตร์กับสังคมและการเมือง จริยศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์ ปัญหาสำคัญของจริยศาสตร์ ปัญหาทางอุดมคติ สุขนิยม อสุขนิยมมนุษยนิยม อัตถิภาวนิยม ปัญหาเกณฑ์ตัดสินจริยธรรม ปัญหาผู้ตัดสินจริยธรรม ปัญหาเกี่ยวกับความคิดทางจริยธรรม ประเด็นปัญหาทางจริยธรรม เราควรให้สิทธิแก่สัตว์อื่นหรือไม่ ประเด็นปัญหาทางจริยธรรม เราควรจะควบคุมประชากรหรือไม่ ประเด็นทางจริยธรรม เราควรให้หุ่นยนต์มีสิทธิในการฆ่าหรือไม่ ประเด็นปัญหาทางจริยธรรมด้านศาสนา จริยธรรมและปัญหาของความชั่วร้าย ทฤษฎีจริยศาสตร์ ทฤษฎีสัมพัทธนิยม ทฤษฎีนิยม ทฤษฎีหน้าที่นิยม อัตถิภาวนิยม ทฤษฎีจริยศาสตร์ทางศาสนา

วิธีการศึกษาของจริยศาสตร์ 1. ศึกษาในลักษณะของการบรรยายหรือลักษณะเชิงประจักษ์ 2. รูปแบบการศึกษาเพื่อหาเกณฑ์บรรทัดฐาน 3. รูปแบบการศึกษาในลักษณะของการวิเคราะห์และวิจารณ์ การประยุกต์ใช้จริยศาสตร์ จริยศาสตร์ให้ความรู้ในเรื่องคุณค่าแห่งชีวิตมนุษย์ว่าควรยึดถือในสิ่งซึ่งเป็นความต้องการที่แท้จริงของชีวิต การนำจริยศาสตร์มาเป็นแนวทางในการตัดสินว่าสิ่งใดดี ชั่ว ถูก ผิด ควร ไม่ควร จริยศาสตร์สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาและยกระดับจิตใจของตนเอง การนำจริยศาสตร์มาใช้กับคนในสังคม การนำจริยศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหของสังคม การนำจริยศาสตร์มาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านจิตใจ ประโยชน์ของจริยศาสตร์ทำให้รู้ว่าอะไรดี อะไรชั่วอะไรถูก อะไรผิด ทำให้บุคคลปรับความประพฤติของตนให้สอดคล้องกับมาตรฐานแห่งคุณค่า จริยศาสตร์ทำให้บุคคลรู้จักคุณค่าของชีวิตว่าคุณค่าเป็นคนอยู่ที่ไหน จริยศาสตร์ทำให้เรามีหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย การศึกษาจริยศาสตร์เป็นการศึกษาตามกฎธรรมชาติของชีวิต

บทที่ 2. จริยศาสตร์คุณธรรม

คำว่า จริยศาสตร์คุณธรรม มาจากภาษาอังกฤษว่า “Virtue ethics” หมายถึงความเข้าใจและการดำเนินชีวิตที่ดี โดยมีพื้นฐานอยู่ที่คุณธรรม จริยศาสตร์คุณธรรมมีบทบาทสูงมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ เช่น ในปรัชญาของเพลโตและอริสโตเติล จนกระทั่งยุคแห่งความรุ่งโรจน์ทางปัญญา แนวคิดที่สำคัญทางจริยศาสตร์ หลักจริยธรรม 5 ประการ ความรู้กับคุณธรรมเป็นสิ่งเดียวกันผู้ที่ได้ชื่อว่ามีความรู้ ทุกคนจะต้องเป็นคนประพฤติดีหรือมีคุณธรรมประจำใจอยู่แล้ว 1. ความรอบรู้ 2. ความกล้าหาญ 3. ความรู้จัก

ประมาณ 4. ความยุติธรรม 5.ความกตัญญู หลักจริยศาสตร์ของเพลโต มีหลักแนวคิดที่ว่าจิตวิญญาณมีองค์ประกอบ 3 ส่วนได้แก่ 1. ส่วนที่เป็นเหตุผล 2. ส่วนที่เป็นสปิริต (Spirit) 3. ส่วนที่เป็นความอยาก จริยศาสตร์คุณธรรมของเพลโตมี 4 ประการปัญญา ความกล้าหาญ ความรู้จักประมาณ ความยุติธรรม หลักจริยธรรมในการดำเนินชีวิตของอริสโตเติล หลักการที่สำคัญก็คือหลักมัชฌิมา เป็นหลักการให้ดำเนินชีวิตในทางสายกลางซึ่งอริสโตเติลเสนอไว้ หลักมัชฌิมา หมายถึง การตัดสินใจจริยธรรมความประพฤติ หรือการกระทำของมนุษย์ว่าดีชั่วควรไม่ควรนั้น ดังนั้น หลักมัชฌิมา จึงเป็นหลักคุณธรรม(ความดี) เป็นหลักของความประพฤติที่แสดงคุณลักษณะอุปนิสัยในเรื่องการตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างพอดีจากการใช้หลักเหตุผลและความรู้หรือความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่เกิดจากความชำนาญทางด้านการลงมือปฏิบัติจริง หลักหลักมัชฌิมา แบ่งออกเป็น 3 อย่างคือด้านปริมาณมากขึ้น ด้านปริมาณที่สมดุล และด้านปริมาณที่น้อย สำหรับในส่วนที่สมดุลคืออยู่กึ่งกลางระหว่างส่วนที่เกินและส่วนที่พร่อง คำว่าส่วนกลาง หมายถึงสิ่งที่อยู่ห่างจากปลายสุด 2 ด้านเท่า ๆ กัน ที่เป็นสิ่งเดียวกัน เหมือนกันสำหรับทุกคน คำว่าอยู่กึ่งกลาง หมายถึง สิ่งที่ไม่มากไม่น้อยเกินไป และหลักมัชฌิมาของมนุษย์ย่อมเป็นสภาวะที่ดี มีมาตรฐานอยู่ในตัวของมันเอง และพอดีแต่ละบุคคล มันไม่ใช่ความรู้เรื่องความรู้สึกตัดสินใจ

บทที่ 3. จริยศาสตร์เชิงหน้าที่นิยม

จริยศาสตร์เชิงหน้าที่นิยม(Deontological ethics) เป็นจริยศาสตร์ที่อธิบายว่า การตัดสินใจ ความถูกต้องของการกระทำไม่ขึ้นอยู่กับผลของการกระทำ ขึ้นอยู่กับการกระทำนั้นเอง หรือการกระทำที่มีคุณค่าทางจริยธรรมคือการกระทำที่มีลักษณะทำตามหน้าที่ (Duty) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงคุณค่าของการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมว่าต้องเป็นเจตนาที่ดี ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินความดีและเจตนาต้องเกิดจากความตั้งใจจริงหรือมีเหตุผลเหตุที่จูงใจให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง จริยศาสตร์เชิงหน้าที่ของการมีหลักการว่าดี ชั่ว ถูก ผิดไม่ใช่สิ่งสมมุติ แต่เป็นสิ่งที่มีความจริงในตัวของมันเองและแน่นอนตายตัว จริยศาสตร์เชิงหน้าที่นิยมของคานต์(Kant) การกล่าวถึงสมรรถภาพในการรับรู้ 2 อย่างคือ 1. เหตุผลบริสุทธิ์ ที่ว่าการรับรู้เรื่องทางประสาทสัมผัสผ่านการกรองด้วยโครงสร้างของสมอง สิ่งที่รับรู้จึงเป็นเพียงภาพปรากฏ(Phenomena) 2. เหตุผลปฏิบัติ ที่ว่าการรับรู้เรื่องศีลธรรมเป็นการรับรู้ความจริงโดยตรง ไม่ผ่านโครงสร้างของสมอง ทฤษฎีจริยศาสตร์เชิงหน้าที่ มี 2 แบบคือ คำสั่งแบบเงื่อนไข และคำสั่งแบบเด็ดขาด

รูปแบบกฎ รูปแบบของกฎคำสั่งเด็ดขาดซึ่งคานต์ได้เสนอไว้ 3 ข้อหลักคือ 1. หลักความเป็นสากลจงกระทำในสิ่งที่สามารถทำให้เป็นกฎสากลได้ 2. หลักของมนุษย์ในฐานะที่มีจุดหมายในตัวเองเป็นหลักการในเชิงปฏิบัติที่กำหนดให้ปฏิบัติต่อมนุษย์ผู้อื่นในฐานะมนุษย์ที่มีเกียรติศักดิ์ศรีและมีคุณค่าในตัวเองต่างจากวัตถุสิ่งของต่าง ๆ และไม่ปฏิบัติต่อมนุษย์ในฐานะเป็นเครื่องมือไปสู่เป้าหมายใด ๆ 3. หลักความเป็นอิสระในตัวเอง หลักความเป็นกฎสากลและหลักของมนุษย์ที่มีเป้าหมายในตัวเองรวมเข้าด้วยกันซึ่งมีลักษณะสำคัญกล่าวคือ จงทำในลักษณะที่ว่าเจตจำนงของท่านสามารถถือได้ว่าตัวมันเองเป็นผู้สร้างกฎสากลไปด้วยในขณะเดียวกันโดยผ่านหลักการส่วนตัวของเจตจำนงเอง

บทที่ 4. ประโยชน์นิยม

ประโยชน์นิยม(Utilitarianism) ถือเอาผลของการกระทำเป็นเกณฑ์ตัดสินการกระทำใดจะถูกหรือผิดดีหรือชั่วแล้วแต่ผลของการกระทำนั้นเป็นอย่างไร หรือก่อประโยชน์หรือโทษ ลัทธิประโยชน์นิยมเป็นลัทธิสุขนิยมในเรื่องอุดมคติชีวิตซึ่งถือว่าความสุขในสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ การกระทำใดที่ก่อให้เกิดความสุขไม่ว่าแก่ตนเองหรือผู้อื่นถือว่าเป็นการกระทำที่ดี ดีหรือชั่วขึ้นอยู่กับว่าก่อให้เกิดประโยชน์หรือไม่ เจตนาของผู้กระทำจะนำมาตัดสินไม่ได้ เพราะเจตนาไปด้วยจิตใจที่มองไม่เห็น เราไม่สามารถจะรู้ได้ว่าผู้กระทำมีเจตนาอย่างไร แต่ถ้าการกระทำนั้นก่อให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนมากกว่าเกิดความสุขก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ดี มีนักปรัชญาที่สำคัญ 2 ท่านคือ เจเรมี เบนธัม(Jereme Bentham) กับจอห์น สจ๊วต มิลล์(John Stuart Mill)

ประโยชน์นิยมของเจเรมี เบนธัม ที่ถือว่ามนุษย์มีธรรมชาติแสวงหาความสุข ความสุขเป็นสิ่งที่เดียวที่มนุษย์แสวงหา แม้สิ่งอื่นที่มนุษย์แสวงหาก็คือเพียงวิถีไปสู่ความสุขเท่านั้น หลักการวัดความสุขโดยใช้เงื่อนไข 1.ความเข้มข้น 2. ระยะเวลา 3. ความแน่นอนไม่แน่นอน สิ่งที่ดีได้ว่ามีประโยชน์มากที่สุดคือสิ่งนั้นจะต้องให้ความสุขหรือความพึงพอใจแก่ทุกคนมากที่สุด ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นอะไรก็ตามก็ถือว่ามีความประโยชน์ และการกระทำใดก็ตามที่ลดทอนความสุขของสมาชิก การกระทำนั้นถือว่าไม่มีความประโยชน์ ความสุขในทัศนะของเบนธัม สามารถวัดได้ชัดเจนได้โดยใช้หลักการคำนวณแบบสุขนิยม

ประโยชน์นิยมของมิลล์(John Stuart Mill) ความสุขคือสิ่งเดียวเท่านั้นที่น่าปรารถนา มิลล์เห็นว่ามนุษย์นั้นต่างปรารถนาความสุขเป็นปกติธรรมดา มิลล์ถือว่า คุณภาพของความสุขนั้นให้ค่าความสุขมากกว่าปริมาณของความสุขและความพอใจของมนุษย์กับสัตว์เป็นคนละส่วนกัน ดังที่เขากล่าวว่า “เป็นโสกราตีสที่ไม่พอใจดีกว่าเป็นคนโง่ที่มีความสุข” เพราะฉะนั้นลัทธิของมิลล์จึงได้ชื่อว่าประโยชน์นิยมแบบอุดมคติ หลักพื้นฐานทางศีลธรรม ถูกเรียกว่า ประโยชน์หรือหลักมสุข มิลล์เน้นผลประโยชน์ส่วนรวม นำไปสู่ผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งต่างจากเบนธัม(Bentham) ที่เน้นผลประโยชน์ส่วนตัวและนำไปสู่ผลประโยชน์ส่วนรวม

บทที่ 5. อัตนิยม

อัตนิยม (Egoism) หมายถึง ทัศนะที่ถือหลักการว่าผลประโยชน์ส่วนตนเท่านั้นเป็นสิ่งที่ควรแสวงหาและความเชื่อว่าความประพฤติของมนุษย์ถูกครอบงำโดยผลประโยชน์ส่วนตนมากที่สุด โดยเน้นที่ความเป็นเหตุเป็นผล คือ การกระทำที่ตอบสนองความชอบของตนเอง รักตัวเองหรือเห็นแก่ตัวมนุษย์ไม่เคยทำเพื่อคนอื่นอย่างแท้จริง มีนักปรัชญาที่เด่น คือ โทมัส ฮอบส์(Thomas Hobbes) เอพิคิวรัส อัตนิยมทางจริยศาสตร์ แบ่งออกเป็น 3 แบบคือ 1. อัตนิยมทางจริยศาสตร์แบบสากล (Universal ethical egoism) ได้แก่ ชาวอัตนิยมที่ถือว่า มนุษย์ทุกคนควรแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว 2. อัตนิยมทางจริยศาสตร์แบบปัจเจก(individual ethical egoism) ได้แก่ ชาวอัตนิยมที่ถือว่ามนุษย์ทุกคนควรแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว โดยมีผู้ชี้แนะว่า แต่ละคนควรแสวงหาด้วยวิธีการใด 3.อัตนิยมทางจริยศาสตร์แบบส่วนบุคคล (personal ethical egoism) ได้แก่ ชาวอัตนิยมที่ถือว่า ฉันทนควรแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

ทั้งนี้โดยไม่สนใจในดีว่า มีใครคนใดประพฤติปฏิบัติทำนองนี้หรือไม่ นอกจากนี้ยังไม่เคยชี้แนะให้ใครคนใดรู้ว่าควรแสดงอะไรอีกด้วย

จริยศาสตร์ของเอพิคิวรัส จัดเป็นสุขนิยมส่วนตนที่มีเหตุผล เพราะถือว่าความสุขที่แท้จริงต้องเป็นความสุขที่มากที่สุดให้แก่ตัวเราเอง ซึ่งมีใช้ความสุขเฉพาะหน้า เช่นการกิน ดื่มเที่ยว สำราญแต่เป็นความสุขระยะยาว (long-term Pleasure) เช่น มีความประทับใจกับสุนทรียภาพ และมีความรู้ เขาเชื่อว่าเราจะมีสุขระยะยาวได้ ก็โดยการอยู่อย่างสงบปราศจากความกังวลหรือทุกข์ใจ ต้องไม่สนองความต้องการทางกายภาพมากนัก แล้วมุ่งทำให้สงบ ไม่สุดโต่งเกินไป สอนให้มีความรับผิดชอบให้คำนึงสุขระยะยาวกล่าวได้ว่าเป็นความสุขที่เดินทางสายกลาง ไม่เจ้าสำราญเกินไป และไม่โดดเดี่ยวว่าเหวจนเกินไปยังเห็นความสัมพันธ์จากเพื่อนเป็นสิ่งประเสริฐ แต่ไม่จำเป็นต้องทำอะไรให้เพื่อน ถ้าทำก็อยากทำและทำอย่างอิสระชน

ตามทัศนะของโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) ความเห็นแก่ตัวคือแก่นแท้ของมนุษย์ทั้งหมดของมนุษย์คือการเห็นแก่ตัวมนุษย์ทำการทุกอย่างมีตัวเองเป็นเป้าหมาย ไม่ว่าเขาจะทำอะไรเพื่อคนอื่นหรือเพื่อสังคมและไม่ว่าจะทำโดยตรงหรือโดยอ้อม ล้วนแล้วแต่มีตัวเองเป็นเป้าหมายทั้งสิ้น คุณธรรมของมนุษย์ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตา เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นภาพมายาทั้งสิ้น จริยศาสตร์ของฮอบส์ มีแนวคิดแบบสัมพัทธนิยมที่ยึดหลักความดีว่า สิ่งที่ดีคือสิ่งที่ข้าพเจ้าชอบ

บทที่ 6. สัมพัทธนิยม

สัมพัทธนิยม(Relativism) หมายความว่า สิ่งนั้นขึ้นอยู่กับหรือเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งอื่น ความหมายตรงข้ามกับสมบูรณนิยม ประเภทของสัมพัทธนิยมแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ 1. การกระทำที่ดีคือการกระทำที่ยึดตัวบุคคล 2. การกระทำดีคือการทำตามจารีตประเพณีศีลธรรม พวกสัมพัทธนิยมถือว่าดีชั่วเป็นสิ่งที่สมมุติ หากมีจริงไม่ แต่ละท้องถิ่นอาจสมมุติแตกต่างกันออกไปไม่มีกฎเกณฑ์ใด ๆ ที่สามารถถือได้ว่าเป็นกฎเกณฑ์สากลที่มนุษย์ทุกยุค ทุกสมัย ทุกสถานที่จะยอมรับร่วมกันได้ ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ตัวอย่าง กลุ่มนักปรัชญาที่มีแนวคิดแบบนี้คือ พวกโซฟิสต์(Sophist) มีแนวคิด ว่า ดี คือสิ่งที่ใช้สมมุติเรียกสิ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเราหรือพวกพ้องของเราโดยตรงหรือทางอ้อม ส่วนชั่ว ใช้สมมุติเรียกสิ่งที่จะก่อให้เกิดโทษแก่เราหรือพวกพ้องของเราไม่ว่าทางตรงก็ทางอ้อม เมื่อ ดี ชั่ว ไม่มีจริงเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินดี ชั่ว ก็ไม่มีจริงด้วย มันขึ้นอยู่กับความรู้สึกของมนุษย์แต่ละคนแต่ละกลุ่มเท่านั้น พวกโซฟิสต์จึงถือว่า มนุษย์เป็นเครื่องวัดทุกสรรพสิ่ง (Man is the measure of all thing)

บทที่ 7. อัตถิภาวนิยม

อัตถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นทฤษฎีทางจริยศาสตร์ที่เน้นให้มนุษย์มีความเป็นตัวของตัวเองยิ่งสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้นเพียงใดมนุษย์ก็จะสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง ปรัชญาอัตถิภาวนิยมจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์แสดงความรู้สึกนึกคิดออกมา ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนวนิยาย บทละคร บท

กวีนิพนธ์ ศิลปะและทฤษฎี เป็นแนวคิดปรัชญาร่วมสมัยแล้วค่อย ๆ ได้รับความสนใจจากคนทั่ว ๆ สำหรับกิเออการ์ด(Soren kierkgard) คำว่า Existence การดำรงอยู่ หมายความว่า ภาวะความเป็นมนุษย์ อย่างปัจเจกบุคคล การดำรงอยู่(to exist) หมายถึง ภาวะการมีอยู่ของบุคคล ปัจเจกบุคคลผู้ตื่นรู้ ผู้ใคร่ครวญหาทางออกต่าง ๆ ผู้เลือก ผู้ตัดสินใจ ผู้ที่เหนืออื่นใด ยอมรับในตนเอง ปรัชญาของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์(Martin Heidegger) งานหลักของไฮเดกเกอร์คือ การมีอยู่และเวลา ไฮเดกเกอร์ ได้วางสิ่งที่เขาเรียกว่า คำถามของความเป็นอยู่ ไฮเดกเกอร์ชี้ให้เห็นว่า คนต่างจากสิ่งของ คือ คนเท่านั้นที่สามารถตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็นของตนเองและสนใจเกี่ยวกับความเป็นในตัวของมันเองได้ “คนในฐานะดาซีน-man as Dasein” คำว่า คนอาจถูกหลอกได้ เพราะในประวัติศาสตร์ของปรัชญาให้คำอธิบายของคำว่า “คน” ไว้มากมายจนดูไปเหมือนกับคำนิยามของสิ่งของที่จำกัด การที่จะคิดเรื่องของมนุษย์จะต้องอาศัยสารัตถะ 2 อย่างคือ อย่างแรกมนุษย์ในฐานะของผู้รู้ ที่เผชิญโลกอยู่ และอีกฐานะในฐานะวัตถุที่ถูกรู้ได้ ปรัชญาของฌ็อง ปอล ซาร์ตร์(Jean Paul Sartre) ได้กล่าวว่า ธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ต้องเปิดเผยให้เห็นว่ามีการดำรงอยู่ ถ้าไม่แสดงออกก็ถือว่าไม่ดำรงอยู่ และไม่มีพระเจ้าและไม่มีชะตากรรมกำหนดมนุษย์ที่แท้จริง มนุษย์คือเสรีชน มนุษย์คือเสรีภาพ มนุษย์ถูกสาปส่งมาให้มีเสรีภาพ (man is condemned to be Free) มนุษย์แต่ละคนแต่มีภาวะปัจเจก

บทที่ 8. จริยศาสตร์ฮินดู

จริยศาสตร์ฮินดู มีแนวคิดเน้นการปฏิบัติ ไม่แยกขาดจากศาสนา มีเรื่องศรัทธากับความเชื่อ (Believe) ด้วยซึ่งทำให้มีข้อผูกมัดกับหลักศีลธรรมหรือจริยธรรม จึงออกมาเป็นการปฏิบัติได้ และการที่จะให้รู้แจ้งความจริงนั้นก็ต้องปฏิบัติตามหลักจริยศาสตร์ ปรัชญาฮินเดีย หมายถึง ปรัชญาทุกสำนักหรือทุกระบบที่เกิดขึ้นในอินเดีย เช่น พุทธปรัชญา ปรัชญาเซน เป็นต้น ปรัชญาฮินเดียทุกสำนักวางหลักการสำคัญของตนคล้าย ๆ กันคือเห็นแจ้งตน มี 2 สายสำคัญคือ สายอาสติกะ หมายถึง ระบบแนวคิดที่ยอมรับความถูกต้องและความศักดิ์สิทธิ์ของพระเวทย์โดยไม่ต้องพิสูจน์ ได้แก่ นยายะ ไวเศิกะ สางขะ โยคะ มีมางสา เวทานตะ 2. นาสติกะ หมายถึง ระบบแนวคิดที่ไม่ยอมรับความถูกต้องและความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวท เช่น ปรัชญาจารวากพุทธปรัชญา และปรัชญาศาสนาเซน จริยศาสตร์ในอุปัชฌาย์ ที่สำคัญหรือจุดเด่นของปรัชญาอุปัชฌาย์มี 4 เรื่องใหญ่ ๆ คือ 1. อาตมัน 2.พรหมัน 3. มายาหรืออภิปรัชญา 4. กฎแห่งกรรมและการเกิดใหม่

บทที่ 9. จริยศาสตร์ในปรัชญาจารวาก

จริยศาสตร์ในปรัชญาจารวากเป็นวัตถุนิยมและยึดถือความรู้ประจักษ์เป็นความรู้ที่ถูกต้อง อภิปรัชญาของจารวากถือว่า สรรพสิ่งเกิดจากการรวมตัวของธาตุ 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ปฏิเสธชาติหน้าและอาตมัน ปฏิเสธพระเจ้า จริยศาสตร์จารวากมีแนวความคิดเป็นวัตถุนิยม ยึดถือความสุขทางเนื้อหนังมังสาเป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิต โดยถือคติว่า “จงกินจงดื่ม และรื่นเริงสำราญจากกามารมณ์ให้มากที่สุด” มนุษย์ทุกคนเกิดหนเดียวตายหนเดียว คนดีคนชั่วมีจุดหมายปลายทางเดียวกันคือ ความตาย

มนุษย์จึงควรแสวงหา ตักดวงความสุขให้ได้เต็มที่ ตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่นี้เท่านั้น ปฏิเสธเรื่องกรรมและผลของกรรม

บทที่ 10. จริยศาสตร์ในปรัชญาเซน

จริยศาสตร์ในปรัชญาเซน มีเป้าหมายสูงสุดในชีวิตคือการบรรลุโมกษะอันเป็นสภาวะที่ชิวะปราศจากกิเลส ชิวะที่บรรลุโมกษะแล้วจะเป็นชิวะที่หมดจดบริสุทธิ์ซึ่งเป็นธรรมชาติเดิมของชิวะ สาเหตุที่ชิวะไม่สามารถบรรลุโมกษะได้เพราะอำนาจของกรรมที่กระทำ ดังนั้น ปรัชญาของเซน จึงมีคำสอนให้ทำลายกรรมเก่าและปิดกั้นกรรมใหม่ไม่ให้เกิดขึ้น จริยศาสตร์ในปรัชญาเซน แบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ 1. จริยศาสตร์ขั้นต้น ได้แก่อาคารธรรม 2 และเมตตาการุณา 2. จริยศาสตร์ขั้นสูง ได้แก่ อาคารธรรม 6 เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วในจริยศาสตร์เซนมีอยู่ 7 ประการเรียกว่า สยาทวาทะหรือตรรกวิทยา 7 ประการ คือ 1.อาจเป็นไปได้ 2.อาจเป็นไปได้ 3.อาจเป็นไปได้และอาจเป็นไปได้ 4.ไม่สามารถพรรณนาได้สามารถพรรณนาได้ 5.สามารถเป็นไปได้ ไม่สามารถพรรณนาได้ 6.ไม่สามารถเป็นไปได้ ไม่สามารถพรรณนาได้ 7.สามารถเป็นไปได้ ไม่สามารถเป็นไปได้และไม่สามารถพรรณนาได้

บทที่ 11. พุทธจริยศาสตร์

พุทธจริยศาสตร์ในแบบเดิมหมายถึง 1.คำสอนที่มาจากพระพุทธศาสนา เช่น หลักอริยสัจ 4 2. พุทธ จริยศาสตร์ หมายความว่า โดยหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาในประเด็นต่าง ๆ ความขัดแย้งต่าง ๆ หรือเกณฑ์เพื่อการพิจารณาและตัดสินใจในกรณีที่ต้องมีทางเลือก 2 ทางเพื่อเป็นการยุติข้อขัดแย้งหรือปัญหาที่เกิดขึ้น ขอบเขตพุทธจริยศาสตร์ 1. ทั้งมนุษย์และสัตว์ตกอยู่ภายใต้กฎมาตรฐานเดียวกัน เพราะมีองค์ประกอบแห่งชีวิตเหมือนกัน 2. ทั้งมนุษย์และสัตว์สามารถทำความดีความชั่วได้เหมือนกัน หลักการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยหลักการแห่งความประพฤติและวิถีปฏิบัติของผู้ตื่น ผู้รู้ ผู้เบิกบาน และผู้หมดจดจากกิเลส ลักษณะความดีที่แสดงไว้ในพระสูตรต่าง ๆ สรุปได้ 3 ลักษณะคือ 1. ลักษณะเชิงจิตวิสัย เป็นลักษณะที่รู้สึกได้ด้วยความรู้สึกทางศีลธรรมของผู้ทำ 2. ลักษณะเชิงวัตถุวิสัยเป็นลักษณะที่แสดงถึงธรรมชาติของความดีหรือภาวะของความดีได้แก่ เป็นสิ่งที่ดีเป็นสิ่งที่ประเสริฐ เป็นกุศล เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ เป็นสิ่งที่ถูกต้อง เป็นสิ่งไม่มีอาสวะ 3. ลักษณะเชิงปฏิบัติ ลักษณะเชิงปฏิบัติเป็นลักษณะที่แสดงออกในทางปฏิบัติหรือปรากฏแก่ผู้ทำเอง ได้แก่ ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเดือดร้อน ไม่เป็นไปเพื่อสั่งสมกิเลส มีสุขเป็นกำไร ระดับจริยธรรมในพุทธปรัชญา ในการตัดสินใจจริยธรรมของพุทธปรัชญาไม่ยึดถือเอาผลที่เกิดขึ้นจากเจตนาของบุคคลมาเป็นเกณฑ์ตัดสินขั้นเด็ดขาดแต่ตัดสินที่เจตนาเป็นหลักใหญ่ เพราะมีเรื่องของผลการจากอดีตมาเกี่ยวข้องซับซ้อนอยู่ด้วย เรื่องผลของกรรมในพุทธจริยศาสตร์จึงเป็นเรื่องละเอียด กรรมหรือการกระทำมี 3 ประเภท ในพุทธจริยศาสตร์ คือ มโนกรรมและกายกรรม วชิกรรม มโนกรรมย่อมให้ผลในอันดับแรก พุทธจริยศาสตร์มีเกณฑ์ตัดสินตามหลักอริยปทัช 3 ถือเจตนาเป็นเกณฑ์ตัดสินว่าดี ว่าชั่ว ระดับของจริยศาสตร์ ขั้นต้นคือเบญจศีล-เบญจธรรม ระดับกลางกุศลกรรมมابท 10

เป็นได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ระดับสูงอริยมรรคมีองค์ 8 ระดับความสุขในพุทธจริยศาสตร์มี 3 ระดับคือ กามสุข ความสุขที่เนื่องด้วยกาม ฌานสุข สุขที่เนื่องด้วยฌาน นิพพานสุข สุขที่เนื่องด้วยนิพพาน

บทที่ 12. เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมกับปัญหาการฆ่าตัวตาย

การฆ่าตัวตายหรืออัตวินิบาตกรรมคือ การกระทำของมนุษย์ที่ทำให้ตนเองเสียชีวิตโดยเจตนา เกณฑ์ตัดสินจริยธรรม หมายถึงหลักที่ใช้ในการกระทำตัดสินการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งว่าถูกหรือผิด โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มคือ 1.กลุ่มที่คัดค้านการฆ่าตัวตายทุกกรณี โดยภาพรวมกลุ่มนี้เป็นกลุ่มของศาสนา และกลุ่มของนักปรัชญาศาสนาซึ่งมีความพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าการทำอัตวินิบาตกรรมนั้นเป็นการทำติดต่อพระเจ้า ผิดต่อสังคมและติดต่อตนเอง 2. กลุ่มที่เห็นว่าการกระทำการฆ่าตัวตายเป็นสิทธิที่ทุกคนสามารถทำได้ หากไม่พอใจในร่างกายและความเป็นอยู่ของตน การเลือกนั้นมิได้เป็นการผิดต่อตนเอง ผิดต่อสังคมและผิดต่อพระเจ้าแต่ประการใด จริยธรรมของมโนธรรมสมบูรณ์กับปัญหาการฆ่าตัวตาย ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนมีความสำนึกทางศีลธรรม ความสำนึกนี้เป็นเสียงภายในจิตใจที่บอกว่าอะไรผิดอะไรถูก ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ ปัญหาการฆ่าตัวตายในฐานะมนุษย์ที่มีความเป็นตัวของตัวเอง คือมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความหมายในตัวอยู่ดีแล้วแต่ตัวเองเป็นผู้ตัดสินการกระทำ นักปรัชญากรีกโบราณต่อต้านเรื่องการฆ่าตัวตายโดยกล่าวอ้างเทพเจ้า มนุษย์จึงไม่มีสิทธิที่จะกระทำการดังกล่าวโดยขาดความยินยอมของเทพเจ้า นักเทววิทยาคริสต์ต่อต้านการฆ่าตัวตายโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อพระเจ้า ปรากฏชัดเจนในงานเขียนของนักบุญ โทมัส อควีนาส

บทที่ 13. จริยศาสตร์กับปัญหาสิทธิของสัตว์

จริยศาสตร์กับปัญหาสิทธิของสัตว์ กลุ่มที่เน้นพื้นฐานทางสิทธิแนวคิดเรื่องสิทธิจะไม่ยอมรับสัตว์ในฐานะที่มีสิทธิอย่างสมบูรณ์เช่นเดียวกับมนุษย์ แนวคิดไฮด์เชอร์(Albert Schweitzer) และ ชิงเกอร์ (Peter Singer) เห็นว่าสัตว์เป็นชีวิตที่มีคุณค่าในตัวเอง มีค่าเท่าเทียมกันกับชีวิตมนุษย์เพราะสัตว์ล้วนรักตัวเอง มนุษย์ควรมีศีลธรรมต่อสัตว์ด้วย ปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของสัตว์ มีปัญหาการค้าสัตว์ป่า ปัญหาการทารุณกรรม สัตว์ในภาพยนตร์ สัตว์ในสวนสัตว์ สัตว์เพื่อการกีฬา การกินสัตว์เป็นอาหาร การใช้สัตว์ในการทำยาสัตว์ทดลอง วิธีการแก้ปัญหาของการทารุณสัตว์ที่นอกเหนือจากสัตว์ป่า โดยจัดตั้งองค์กรคุ้มครองสัตว์ป่ากฎหมายด้านทารุณกรรมสัตว์ จริยศาสตร์ที่ให้ความสำคัญเหตุผลหรือจริยศาสตร์คุณธรรมกับท่าทีต่อสัตว์ นักคิดกลุ่มนี้มีพื้นฐานความคิดมาจากอริสโตเติลที่มีว่า ในตัวของมนุษย์มีการรวมตัวของวิญญาณ 3 ประเภทคือวิญญาณพืช วิญญาณสัตว์และวิญญาณมนุษย์ ศาสนาคริสต์ซึ่งมีคำสอนที่ได้รับอิทธิพลจากปรัชญากรีกสมัยรุ่งเรืองได้ให้ความสำคัญต่อมนุษย์ในด้านความมีเหตุผลและการสร้างโลกของพระเจ้าที่ให้นมนุษย์ครอบครองสัตว์ จริยศาสตร์ประโยชน์นิยมกับสัตว์เห็นว่ามนุษย์มีความสามารถบางอย่างที่ทำให้มนุษย์รู้จักความสุขที่มีคุณภาพสูงกว่าความสุขของสัตว์ เพราะสัตว์ไม่มีสมรรถนะที่จะรู้ความสุขอย่างมนุษย์ได้ เบนธัม (Jeremy Bentham) ไม่เห็นด้วยกับการนำสัตว์มาทดลองและถือว่าการนำสัตว์มาทดลองเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เป็นสิ่งที่ผิดจริยธรรม จริยศาสตร์ฮินดูที่

สำคัญเพื่อการอนุรักษ์สัตว์ มีหลักอหิงสา หลักสังสารวัฏ จริยศาสตร์เซนกับสัตว์ เซนเป็นศาสนาแบบธรรมชาตินิยม มีระบบศีลธรรมที่เอื้อถึงไม่เฉพาะสัตว์เท่านั้นแต่ยังครอบคลุมไปถึงพืชและสิ่งธรรมชาติต่าง ๆ พุทธจริยศาสตร์กับสัตว์มีท่าทีต่อสัตว์อย่างมีเมตตาภาพ เคารพสิทธิของสัตว์ การพึ่งพาอาศัยการระหว่างมนุษย์กับสัตว์ มีหลักความเมตตากรุณา อาศัยศีล 5 มีเกณฑ์พุทธจริยศาสตร์เกี่ยวกับการฆ่าสัตว์ คือ 1. สัตว์มีชีวิต 2. รู้ว่าสัตว์มีชีวิต 3. จิตคิดจะฆ่า 4. มีความพยายาม 5. สัตว์มีชีวิตตายด้วยความพยายามนั้น

บทที่ 14. เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมเป็นหลักที่ใช้ตัดสินว่าการกระทำอย่างหนึ่งดีหรือชั่วถูกหรือผิดเป็นปัญหาหนึ่งทางจริยศาสตร์ เช่น จริยศาสตร์คุณธรรม ขึ้นอยู่กับปัญญาคณธรรมการดำเนินทางสายกลาง และปัจจัยหลายอย่างในสภาพแวดล้อมที่ต้องกำหนดความดี ทฤษฎีประโยชน์นิยมมีแนวคิดที่สอดคล้องกับสัมพัทธนิยมในแง่ที่ถือว่าธรรมชาติของความดีและความดีมีลักษณะไม่ได้เด็ดขาดตายตัวภายในตัวของมันเอง แต่พวกประโยชน์นิยมจะมีทฤษฎีเพิ่มเติมออกไปในแง่ที่ถือว่า ดี ชั่ว ถูก ผิด ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ถือว่าความดีเป็นสิ่งเดียวกับความสุข โดยได้เสนอหลักการว่า ทุกการกระทำย่อมมีเป้าหมายบางอย่างไว้แล้ว ต่อมาในการพิจารณาว่าการกระทำอย่างไรจึงจะถือว่าดี การกระทำอย่างไรจะถือว่าไม่ดีนั้น ได้เสนอหลักในการพิจารณาเรื่องดังกล่าวหลักนี้มีชื่อว่าหลักความสุข (Greatest happiness) จริยศาสตร์หน้าที่นิยมของคานต์(Kant) ถือว่าความดี ความชั่วเป็นสิ่งแน่นอนตายตัว ถ้าการกระทำบางอย่างดี มันต้องดีเสมอ ไม่มีเงื่อนไข ไม่ขึ้นอยู่กับผลของการกระทำว่าจะทำให้มนุษย์เป็นสุขหรือทุกข์มากขึ้น ไม่ขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้ตัดสิน การกล่าวว่าการกระทำที่ดีคือการกระทำด้วยเจตนาดีและการกระทำด้วยเจตนาดีนี้เองหมายถึงการกระทำตามหน้าที่ ส่วนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้ได้กับทุกคน ทุกเพศ ทุกอาชีพ ทั้งคนรวย คนจน ทุกระดับ ทุกสังคมใช้ได้ทั้งระดับประเทศกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ระดับรัฐ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลาง จริยธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับคุณธรรม ตัวอย่างการเปรียบเทียบ

เปรียบเทียบจริยศาสตร์คุณธรรมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง			
โสกราตีส	เพลโต	อาริสโตเติล	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอ
ความรู้	ความฉลาด	กล้าหาญ	ประมาณ
ความกล้าหาญ	ความกล้าหาญ	พอประมาณ	มีภูมิคุ้มกัน
ความยุติธรรม	ความรู้อย่าง ประมาณ	ความยุติธรรม	มีเหตุผล
ความกตัญญู	ควบคุมตนเอง	ปัญญา	มีความรู้

ความรู้จักประมาณ	ความยุติธรรม	สุวรรณมรรคา(ทางสายกลาง)	มีคุณธรรม
------------------	--------------	-------------------------	-----------

3. ข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.1 จุดเด่น หนังสือเรื่อง “ปัญหาและทฤษฎีจริยศาสตร์”

ประเด็นแรก หนังสือได้กล่าวถึงประเด็นทางจริยศาสตร์ทั้งตะวันตกและตะวันออก มีบทวิเคราะห์ สรุป และอภิปรายผลบางประเด็นทำให้หนังสือมีความน่าสนใจมีประเด็นของจริยศาสตร์ประยุกต์ให้เห็น ประเด็นทางจริยศาสตร์ที่ร่วมสมัย

ประเด็นที่สอง การเรียบเรียงนำเสนอเนื้อหาได้ว่ามีความเป็นลำดับขั้นตอน การทำความเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น แม้ว่าหนังสือจะมีขนาดและความหนาที่ตาม ผู้สนใจสามารถค้นคว้าต่อยอดไปได้อีก

ประเด็นที่สาม การนำเสนอเนื้อหาที่มีความเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละปรัชญาหรือนักปรัชญา แม้ว่าจะมีการวางเนื้อหาประเด็นให้สอดคล้องกันบ้างก็ตาม ซึ่งทำให้มีความน่าสนใจและมีความเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หนังสือเรื่อง “ปัญหาและทฤษฎีจริยศาสตร์”

ประเด็นแรก เนื้อหาบางส่วนและบางประเด็นมีการใช้คำว่าจริยศาสตร์และจริยธรรมผสมกันอยู่บ้างทำให้เห็นสงสัยได้ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ตัวอย่างคำว่า “จริยธรรม” ปรากฏอยู่ด้วย เช่น หลักจริยธรรมในการดำเนินชีวิตของอริสโตเติล เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมในปรัชญาภควัศคีตา เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมในพุทธปรัชญา เป็นต้น

ประเด็นที่สอง หากสามารถมีส่วนขยายเป็นภาคผนวกเพิ่มเติมเรื่องคำหรือข้อความบางข้อความ จะทำให้น่าสนใจและเข้าใจถึงบริบทของการใช้คำหรือข้อความนั้น ๆ ได้ดีมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ประเวศ อินทองปาน. (2563). ปัญหาและทฤษฎีจริยศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.